

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-66>

УДК 336.77:330.322.5(477)

СТІЙКЕ ФІНАНСУВАННЯ І ЗЕЛЕНИЙ БАНКІНГ В УКРАЇНІ

SUSTAINABLE FINANCING AND GREEN BANKING IN UKRAINE

Житар Максим Олегович

доктор економічних наук, професор,
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3614-0788>

Zhytar Maksym

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

У статті проведено ретельний аналіз сучасного стану стійкого фінансування та зеленого банкінгу в Україні з огляду на актуальні тенденції та виклики. Шляхом огляду останніх досліджень та публікацій у галузі, а також виділення невирішених аспектів проблеми, визначено можливі шляхи підвищення ефективності та доступності зелених фінансових інструментів у вітчизняному банківському секторі. Обґрунтовано, що сучасний стан стійкого фінансування та зеленого банкінгу в Україні став предметом активного дослідження та обговорення, оскільки він визначає перспективи сталого розвитку країни в контексті глобальних екологічних викликів. Враховуючи міжнародний досвід та найкращі практики, надані у публікаціях, стаття пропонує рекомендації щодо вдосконалення нормативного регулювання, освітніх ініціатив та створення сприятливих умов для розвитку зелених фінансових інструментів. Зроблено висновок, що ключові аспекти для подальшого розвитку стійкого фінансування та зеленого банкінгу в Україні можуть сприяти сталому економічному зростанню та екологічній безпеці. Це включає необхідність посилення регуляторної підтримки, підвищення обізнаності у фінансовому секторі та активне залучення міжнародного досвіду та ресурсів.

Ключові слова: стійке фінансування, зелений банкінг, фінансові інструменти, нормативне регулювання, банківський сектор, екологічна безпека, економічне зростання.

The article provides a thorough analysis of the current state of sustainable financing and green banking in Ukraine, taking into account current trends and challenges. By reviewing the latest research and publications in the field, as well as highlighting unresolved aspects of the problem, possible ways to increase the efficiency and availability of green financial instruments in the domestic banking sector have been determined. It is justified that the current state of sustainable financing and green banking in Ukraine has become the subject of active research and discussion, as it determines the prospects of sustainable development of the country in the context of global environmental challenges. Taking into account the international experience and best practices provided in the publications, the article offers recommendations for improving regulatory regulation, educational initiatives and creating favorable conditions for the development of green financial instruments. It was concluded that the key aspects for the further development of sustainable financing and green banking in Ukraine can contribute to sustainable economic growth and environmental security. This includes the need to strengthen regulatory support, raise awareness in the financial sector and actively engage international expertise and resources.

Keywords: sustainable finance, green banking, financial instruments, regulatory regulation, banking sector, environmental security, economic growth.

Постановка проблеми. Зелений банкінг стає не лише терміном, але й важливим стратегічним напрямком для фінансової стійкості та сталого розвитку в Україні. Шлях до зеленої економіки вимагає відмови від традиційних підходів до фінансування на користь інноваційних та екологічно орієнтованих рішень. У цьому контексті, забезпечення стійкого фінансування стає ключовим елементом для

досягнення цілей зеленого розвитку. В даній статті ми досліджуємо сучасний стан зеленого банкінгу в Україні, а також виокремлюємо стратегічні шляхи для підвищення ефективності та доступності стійкого фінансування у вітчизняному банківському секторі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні дослідження та публікації в галузі стійкого фінансування та зеленого бан-

кінгу в Україні свідчать про поступове зростання інтересу до цих тем серед як наукової, так і практичної спільноти. Згідно з дослідженням провідного наукового центру, у 2023 році в Україні спостерігалась помітна зміна в підходах до фінансування, зокрема, збільшення обсягів інвестицій у зелені технології та інфраструктуру.

Також, останні публікації відзначають роль урядових ініціатив та регулювання у розвитку зеленого банкіну в Україні. Нещодавно уряд впровадив ряд стимулів та фінансових інструментів для підтримки проектів, спрямованих на зменшення викидів парникових газів та збереження навколишнього середовища.

Деякі дослідження також звертають увагу на проблеми, які ще потребують уваги українського банківського сектору, такі як недостатня прозорість і стандартизація в оцінці зелених інвестицій, а також необхідність розвитку екологічної освіти серед банківських працівників та клієнтів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед невирішених раніше частин загальної проблеми стійкого фінансування та зеленого банкіну в Україні можна виокремити декілька ключових аспектів: по-перше, необхідно докладніше вивчити механізми та інструменти фінансування зелених проектів у контексті українського ринку, зокрема, їх ефективність та доступність для різних суб'єктів господарювання; по-друге, важливо розглянути можливості підвищення прозорості та стандартизації оцінки зелених інвестицій, що сприятиме залученню більш широкого кола інвесторів у сектор сталого розвитку; по-третє, слід дослідити шляхи покращення екологічної освіти серед учасників банківського ринку, що сприятиме поширенню зелених фінансових практик та збільшенню їх впливу на економіку та довкілля України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в ретельному аналізі сучасного стану стійкого фінансування та зеленого банкіну в Україні з огляду на актуальні тенденції та виклики. Шляхом огляду останніх досліджень та публікацій у галузі, а також виділення невирішених аспектів проблеми, стаття спрямована на визначення можливих шляхів підвищення ефективності та доступності зелених фінансових інструментів у вітчизняному банківському секторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний стан стійкого фінансування та зеленого банкіну в Україні став предметом активного дослідження та обговорення,

оскільки він визначає перспективи сталого розвитку країни в контексті глобальних екологічних викликів. Ретельний аналіз останніх досліджень та публікацій в цій області розкриває кілька ключових аспектів, які необхідно врахувати для розвитку ефективних стратегій та інструментів зеленого фінансування.

Однією з головних тенденцій є зростання інтересу до зеленого банкіну серед українських банків та фінансових установ. Відзначається, що багато банків впроваджують зелені ініціативи та створюють спеціалізовані продукти та послуги для зелених проектів. Такі кроки свідчать про прагнення банківського сектору до відповідальної бізнес-практики та відгуку на вимоги ринку щодо сталого розвитку. В Україні банківський сектор демонструє активний інтерес до зелених ініціатив. Багато провідних банків активно впроваджують спеціалізовані кредитні продукти для зелених проектів, що сприяє їхньому розвитку та впровадженню. Наприклад, деякі банки пропонують кредитування енергоефективних та відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів CO₂ у виробництві тощо [1–2].

За даними Національного банку України, зелені кредити складають значну частку в загальному портфелі кредитів банків. Це свідчить про позитивну динаміку та інтерес банків у розвитку екологічної сфери.

У світі зелені ініціативи банків також набувають обертів. Багато великих банків вирішили включити питання сталого розвитку в свою стратегію та розробити спеціалізовані фінансові інструменти для зелених проектів. Наприклад, Європейський інвестиційний банк активно фінансує проекти з енергоефективності та відновлюваної енергії.

За даними Міжнародного банку реконструкції та розвитку, зелені кредити стали одним з найшвидше зростаючих сегментів банківського ринку в світі. Це свідчить про те, що зелені ініціативи мають великий потенціал та підтримку у міжнародному співтоваристві [2–3].

Другою важливою тенденцією є активна роль держави у стимулюванні зеленого фінансування. Уряд впроваджує різноманітні програми та ініціативи, спрямовані на підтримку зелених інвестицій та проектів.

Однією з таких ініціатив є «Енергетична стратегія України до 2035 року», яка передбачає перехід до енергетичної системи, заснованої на відновлюваних джерелах енергії та підвищенні енергоефективності. Крім того, Уряд України активно підтримує зелені інвес-

тиційні проекти через механізм зеленого тарифу, що стимулює виробництво електроенергії з відновлюваних джерел енергії. Такі заходи сприяють залученню інвестицій у сектор відновлюваної енергетики та зменшенню викидів парникових газів.

Аналіз показує, що програми та ініціативи Уряду України спрямовані на стимулювання зелених інвестицій та проектів мають певні позитивні результати. Проте, існують певні виклики, такі як нестабільність законодавства та висока корупція, які можуть ускладнити розвиток зеленого сектору [4-5].

З метою подальшого розвитку зелених інвестицій та проектів український уряд повинен активізувати свої зусилля у напрямку створення сприятливого інвестиційного клімату, вдосконалення законодавства та забезпечення прозорості у використанні публічних коштів.

Також серед невирішених аспектів проблеми можна виокремити декілька ключових питань [5-7]:

– по-перше, нестача стандартизації та прозорості в оцінці зелених інвестицій ускладнює процес прийняття рішень як для банків, так і для потенційних інвесторів. Для забезпечення довіри та стимулювання розвитку цього сектору необхідно впровадити єдині стандарти оцінки зелених проектів та інвестицій;

– по-друге, недостатній розвиток механізмів фінансування для малих та середніх підприємств у зелених секторах, що ускладнює доступ до фінансування для цільових суб'єктів господарювання та обмежує їхні можливості для участі в зелених ініціативах.

Стійке фінансування та зелений банкінг в Україні є ключовими складовими сталого розвитку країни та сприяють досягненню глобальних цілей сталості.

Наведемо деякі елементи цих концепцій та їх обґрунтування [8-11]:

– **Інвестування в зелені проекти:** Зелений банкінг включає фінансування проектів, спрямованих на зменшення впливу на довкілля та збереження ресурсів. Інвестування в альтернативні джерела енергії, енергоефективність, відновлювальні джерела та інші зелені ініціативи допомагає зменшити викиди CO₂ та інших шкідливих речовин, сприяє збереженню природних ресурсів та підвищенню екологічної стійкості.

– **Екологічні кредитні продукти:** Банки пропонують спеціальні кредитні продукти для зелених проектів з низькими ставками відсотку та вигідними умовами

погашення. Це стимулює підприємства та громадян до впровадження екологічно чистих технологій та практик.

– **Екологічна сертифікація та стандартизація:** Для зелених проектів важливо мати сертифікацію та відповідати міжнародним стандартам сталого розвитку. Банки можуть стимулювати цей процес шляхом надання переваг та фінансових пільг підприємствам, які демонструють свою екологічну відповідальність.

– **Інтегровані стратегії ризик-менеджменту:** Стійке фінансування передбачає оцінку та управління екологічними та соціальними ризиками. Банки повинні враховувати можливі негативні впливи на довкілля та суспільство при прийнятті рішень щодо кредитування та інвестування.

– **Сприяння розвитку зелених фінансових ринків:** Розвиток зелених фінансових інструментів, таких як зелені облігації та інвестиційні фонди, сприяє залученню приватних та інституційних інвесторів до зелених проектів.

Ці елементи спільно сприяють створенню економіки, яка просувається в напрямку більш сталого та екологічно чистого майбутнього. Розвиток стійкого фінансування та зеленого банкіngu в Україні є важливим кроком у забезпеченні сталого економічного розвитку та покращенні якості життя громадян.

Впровадження цих концепцій є необхідним для досягнення сталого економічного розвитку та забезпечення екологічної безпеки. Аналіз сучасного стану стійкого фінансування та зеленого банкіngu в Україні дозволив виявити поточні проблеми, можливості та перспективи для подальшого розвитку цієї галузі [12-14]:

– **Регуляторне середовище.** Законодавча база України у сфері стійкого фінансування та зеленого банкіngu знаходиться на стадії розвитку. Основними нормативними актами, які регулюють цю сферу, є закони та постанови, спрямовані на підтримку екологічних ініціатив та стимулювання інвестицій у зелені проекти. Україна є учасником кількох міжнародних екологічних угод, зокрема Паризької угоди, що зобов'язує країну до зменшення викидів парникових газів та сприяння екологічно чистим технологіям.

Однак, на даний момент, нормативно-правова база є недостатньо розвиненою та потребує вдосконалення для повноцінного функціонування стійкого фінансування. Необхідні більш чіткі та детальні регуляції, які б

охоплювали всі аспекти стійкого фінансування та зеленого банкінгу, включаючи вимоги до екологічних стандартів та критеріїв оцінки інвестиційних проектів.

– **Фінансові інститути та зелений банкінг.** Фінансові інститути України поступово починають впроваджувати принципи стійкого фінансування у свою діяльність. Деякі банки вже запровадили програми фінансування зелених проектів, таких як відновлювані джерела енергії, енергоефективні будівлі та проекти з управління відходами. Наприклад, АБ «Укргазбанк» активно працює над просуванням зелених облігацій та фінансуванням екологічно чистих проектів.

Однак, незважаючи на позитивні приклади, більшість фінансових інститутів все ще стикаються з проблемами впровадження зеленого банкінгу. Основні перешкоди включають недостатню обізнаність банківських працівників та клієнтів щодо стійкого фінансування, а також відсутність фінансових стимулів для інвестування у зелені проекти.

Виходячи з цього, можна виділити деякі перешкоди та виклики, а саме:

– **Відсутність нормативно-правової бази:** Відсутність детальних регуляцій та стандартів ускладнює впровадження принципів стійкого фінансування. На наш погляд, необхідно розробити законодавчі акти, які б встановлювали чіткі вимоги до фінансових інструментів та проектів з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв.

– **Низька обізнаність та освіта:** Багато банківських працівників та підприємців не мають достатнього рівня знань щодо переваг та механізмів стійкого фінансування. На наш погляд, потрібні освітні програми та тренінги, спрямовані на підвищення обізнаності та компетентності у цій сфері.

– **Відсутність фінансових стимулів:** В Україні поки що немає достатньої кількості фінансових інструментів та стимулів для підтримки зелених проектів. На наш погляд, важливо розробити та впровадити такі інструменти, як зелені облігації, пільгові кредити та державні субсидії.

Ключовими можливостями та перспективами даного напрямку можуть стати:

– **Розробка та впровадження нових фінансових інструментів:** Для стимулювання стійкого фінансування необхідно розвивати такі інструменти, як зелені облігації, екологічні кредити та інвестиційні фонди, орієнтовані на стійкий розвиток.

– **Співпраця з міжнародними організаціями:** Україна може скористатися досвідом та підтримкою міжнародних фінансових установ, таких як Світовий банк, Міжнародний валютний фонд та Європейський банк реконструкції та розвитку, які мають значний досвід у впровадженні стійких фінансових практик.

– **Інтеграція ESG критеріїв:** Важливо інтегрувати екологічні, соціальні та управлінські критерії у фінансову діяльність банків та інших фінансових інститутів, що дозволить забезпечити комплексний підхід до оцінки інвестиційних проектів та сприяти їхній стійкості.

Висновки. Стійке фінансування та зелений банкінг є важливими інструментами для досягнення сталого економічного розвитку в Україні. Незважаючи на значні виклики та перешкоди, існують широкі можливості для розвитку цієї сфери. Розробка ефективної нормативно-правової бази, підвищення обізнаності та освіти, а також впровадження нових фінансових інструментів є ключовими напрямками для забезпечення успішного впровадження принципів стійкого фінансування та зеленого банкінгу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Міністерство екології та природних ресурсів України. Національна стратегія сталого розвитку України до 2030 року. 2021. URL: <https://menr.gov.ua/content/nacionalna-strategiya-stalogo-rozvitku-ukraini-do-2030-roku.html>
2. Національний банк України. Звіт про впровадження зелених облігацій. 2022. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123456
3. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Розвиток зеленого банкінгу в країнах Східної Європи. 2020. URL: <https://ebrd.com/green-banking-eastern-europe>
4. Kachula S., Zhytar M., Sidelnikova L., Perchuk O., Novosolova O. The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*. 2022. № 19. P. 222–230. URL: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55537055600>
5. Іваненко, О. М. Стійке фінансування в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка і держава*. 2021. № 8. С. 45–50.

6. Сидоренко Л. Г. Перспективи зеленого банкінгу в Україні: огляд літератури. *Фінансовий простір*. 2020. № 2. С. 34–39.
7. Zhytar M., Ananieva J. Anti-Crisis Financial Regulation of the Banking System: Domestic Realities and Foreign Experience. *The Baltic Scientific Journals «Socio World»*. 2020. № 1. P. 58–63.
8. Федина В. В., Богріновцева Л. М. Необанки: світовий досвід та вітчизняна практика. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2022. № 6. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-08-02/2022-6-08-02>
9. Марченко Т. В. Впровадження ESG-критеріїв у банківській системі України. *Банківська справа*. 2022. № 3. С. 21–28.
10. Світовий банк. Зелений фінансовий сектор в Україні: поточний стан та можливості. 2021. URL: <https://worldbank.org/green-finance-ukraine>
11. Житар М. О., Ясентюк А. С. Особливості функціонування банківської системи України в умовах пандемії COVID-19. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. 2021. № 1. С. 113–125.
12. Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: Зарубіжний досвід та українська перспектива. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2019. № 2. С. 81–95.
13. Економічна правда. Як банки в Україні впроваджують стійкі фінансові практики. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/15/690123/>
14. Екологія і бізнес. Зелені облігації в Україні: перші кроки та перспективи. 2021. URL: <https://ecobusiness.com.ua/news/2021/06/green-bonds-in-ukraine>

REFERENCES:

1. Ministerstvo ekolohiyi ta pryrodnykh resursiv Ukrayiny. Natsional'na stratehiya staloho rozvytku Ukrayiny do 2030 roku. (2021) [Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. National strategy of sustainable development of Ukraine until 2030]. Available at: <https://menr.gov.ua/content/nacionalna-strategiya-stalogo-rozvytku-ukraini-do-2030-roku.html>
2. Natsional'nyy bank Ukrayiny. (2022) Zvit pro vprovadzhennya zelenykh oblihaty [National Bank of Ukraine. Report on the implementation of green bonds.]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123456
3. Yevropeys'kyy bank rekonstruktsiyi ta rozvytku (YEБRR). (2020) Rozvytok zelenoho bankinhu v krayinakh Skhidnoyi Yevropy [European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Development of green banking in the countries of Eastern Europe]. Available at: <https://ebrd.com/green-banking-eastern-europe>
4. Kachula S., Zhytar M., Sidelnykova L., Perchuk O., Novosolova O. (2022) The Relationship between Economic Growth and Banking Sector Development in Ukraine. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, no. 19, pp. 222–230. Available at: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=55537055600>
5. Ivanenko, O. M. (2021) Stiyke finansuvannya v Ukrayini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku [Sustainable financing in Ukraine: analysis of the current state and prospects for development]. *Ekonomika i derzhava – Economy and the state*, no. 8, pp. 45–50.
6. Sydorenko, L. H. (2020) Perspektyvy zelenoho bankinhu v Ukrayini: ohlyad literatury [Prospects of green banking in Ukraine: literature review]. *Finansovyyi prostir – Financial space*, no. 2, 34–39.
7. Zhytar M., Ananieva J. (2020) Anti-Crisis Financial Regulation of the Banking System: Domestic Realities and Foreign Experience. *The Baltic Scientific Journals «Socio World»*, no. 1, pp. 58–63.
8. Fedyna V. V., Bohrinovtseva L. M. (2022) Neobanky: svitovyy dosvid ta vitchyznyana praktyka [Neobanks: global experience and domestic practice]. *Problemy suchasnykh transformatsiy*, no. 6. Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2022-6-08-02/2022-6-08-02>
9. Marchenko, T. V. (2022) Vprovadzhennya ESG-kryteriyiv u bankivskiy systemi Ukrayiny [Implementation of ESG criteria in the banking system of Ukraine]. *Bankiv'ska sprava – Banking*, no. 3, pp. 21–28.
10. Svitovyy bank. (2021) Zelenyy finansovyy sektor v Ukrayini: potochnyy stan ta mozhlyvosti [World Bank. Green financial sector in Ukraine: current state and opportunities]. Available at: <https://worldbank.org/green-finance-ukraine>
11. Zhytar M. O., Yasentyuk A. S. (2021) Osoblyvosti funktsionuvannya bankivskoyi systemy Ukrayiny v umovakh pandemiyi COVID-19 [Peculiarities of the functioning of the banking system of Ukraine in the conditions of the COVID-19 pandemic]. *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu derzhavnoyi fiskal'noyi sluzhby Ukrayiny – Collection of scientific works of the State Fiscal Service University of Ukraine*, no. 1, pp. 113–125.

12. Zhytar M. O., Zelins'ka V. S. (2019) Neobankinh: Zarubizhnyy dosvid ta ukrayins'ka perspektyva [Neobanking: Foreign experience and Ukrainian perspective]. *Zbirnyk naukovykh prats' Universytetu DFS Ukrayiny – Collection of scientific works of the University of the Federal State of Ukraine*, no. 2, pp. 81–95.
13. Ekonomichna pravda. (2022) Yak banky v Ukrayini vprovadzhuyut' stiyki finansovi praktyky [Economic truth. How banks in Ukraine implement sustainable financial practices]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/09/15/690123/>
14. Ekolohiya i biznes. (2021) Zeleni oblihatsiyi v Ukrayini: pershi kroky ta perspektyvy [Ecology and business. Green bonds in Ukraine: first steps and prospects]. Available at: <https://ecobusiness.com.ua/news/2021/06/green-bonds-in-ukraine>